

धार्मिक–सज्जनोपयोगिनी

पंडितकेशवभट्टज्योतिर्विदा

संस्कृता–शोधिता

स्तोत्रावलीसंवलिता च

इयम्

विष्णुसहस्रनामावली

मुम्बय्यां

निर्णयसागराख्यमुद्रणयन्त्रालयेऽङ्कयित्वा प्राकाश्यं नीता ।

सप्तर्षिसंवत्सरे ५००३, विक्रमसंवत्सरे १९८४,

ईस्वीवत्सरे १९२७.

परोपकाराय प्राकाश्यं नीता ।

मूल्यं ।-) ।-) ।

Printed by Ramchandra Yesu Shedge, Nirnaya-sagar Press,
26-28, Kolbhat Lane, Bombay.

Published by Keshavbhatta, Patha Shala Teacher, at Nonar,
Post Mahashahibhag, Srinagar, Kashmir.

अथ विष्णुसहस्रनामस्तोत्रं नामावली च प्रारभ्यते

ॐ नमो नारायणाय ॥ शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम् । प्रसन्नवदनं ध्यायेत्सर्वविघ्नोपशान्तये ॥ ब्रह्मलोकादिह प्राप्तं नारदं भगवत्प्रियम् । दृष्ट्वा नुत्वा सभायां ते पप्रच्छुर्मुनयो मुदा ॥ नैमिषे निमिषक्षेत्रे ऋषयः शौनकादयः । देवर्षिमुपसङ्गम्य पप्रच्छुरिदमादृताः ॥ ऋषय ऊचुः ॥ ब्रह्मन् केन प्रकारेण सर्वपापक्षयो भवेत् । विना दानेन तपसा विना तीर्थैर्विना मखैः ॥ विना ज्ञानैर्विना ध्यानैर्विना चेन्द्रियनिग्रहैः । विना शास्त्रसमूहैश्च कथं मुक्तिरवाप्यते ॥ नारद उवाच ॥ देवादिदेवो देवेशः स्थितस्तपसि शङ्करः । विष्णुमाराधयद्देवं जपध्यानपरायणः ॥ इदमेव पुरा पृष्टः पार्वत्या परमेश्वरः । यदुवाच शृणुध्वं तत्कथयामि सुविस्तरम् ॥ कैलासशिखरासीनं देवदेवं जगद्गुरुम् । प्रणिपत्य महादेवं पर्यपृच्छदुमा प्रियम् ॥ श्रीपार्वत्युवाच ॥ भगवंस्त्वं परो देवः सर्वज्ञः सर्वपूजितः । त्वल्लिङ्गमर्च्यते देवैर्ब्रह्मसूर्यादिकैरपि ॥ त्वत्तो लभन्तेऽभिमतां सिद्धिं सर्ववरप्रद । त्वं जन्ममृत्युरहितः स्वयम्भूः सर्वशक्तिमान् ॥ सदा ध्यायसि किं स्वामिन् दिग्वासा मदनान्तकः । तपश्चरसि कस्मात्त्वं जटिलो धूलिधूसरः ॥ किंवा जपसि देवेश परं कौतूहलं हि मे । अनुग्राह्या प्रिया तेऽसि तत्त्वं कथय सुव्रत ॥ श्रीमहादेव उवाच ॥ नेदं कस्यापि कथितं गोपनीयमिदं मम । किन्तु वक्ष्यामि ते भद्रे सर्वज्ञासि प्रियासि मे ॥ पुरा सत्ययुगे देवि विशुद्धमतयोऽखिलाः । यजन्ति विष्णुमे-

वैकं ज्ञात्वा सर्वेश्वरेश्वरम् ॥ प्रयान्ति परमामृद्धिमैहिक्यामुष्मिकीं पराम् । या न प्राप्या सुरैः सर्वैरक्षया क्लेशवर्जिता ॥ न तां गतिं प्रपद्यन्ते विना भागवतान्नरान् । मन्मुखादपि संश्रुत्य देवा विष्णुबहिर्मुखाः ॥ वेदैः पुराणैः सिद्धान्तैर्भिन्नैर्विभ्रान्तचेतसः । निश्चयं नाधिगच्छन्ति किं तत्त्वं किं परं पदम् ॥ तुलापुरुषदानाद्यैरश्वमेधादिभिर्मखैः । वाराणसीप्रयागादितीर्थस्नानादिभिः प्रिये ॥ गयाश्राद्धादिभिः पित्र्यैर्वेदपाठादिभिर्जपैः । तपोभिरुग्रैर्नियमैर्यमैर्भूतदयादिभिः ॥ गुरुशुश्रूषणैः सत्यैर्धर्मैर्वर्णाश्रमोचितैः । ज्ञानध्यानादिभिः सम्यक्चरितैर्जन्मजन्मभिः ॥ न यान्ति तत्परं श्रेयो विष्णुं सर्वेश्वरेश्वरम् । सर्वभावैरनाश्रित्य पुराणं पुरुषोत्तमम् ॥ अनन्यगतयो मर्त्या भोगिनोपि परन्तपाः । ज्ञानवैराग्यरहिता ब्रह्मचर्यादिवर्जिताः ॥ सर्वधर्मोज्झिता विष्णोर्नाममात्रैकजल्पकाः ॥ सुखेन यां गतिं यान्ति न तां सर्वेऽपि धार्मिकाः ॥ स्मर्तव्यः सततं विष्णुर्विस्मर्तव्यो न कर्हिचित् । सर्वे विधिनिषेधाः स्युरेतयोरेव किङ्कराः ॥ किन्तु ब्रह्मादिभिर्देवैः पुरा दृष्ट्वा निरंहसः । निर्भयं विष्णुनाम्नैव यथेष्टं पदमागतान् ॥ अलब्ध्वा चात्मनः पूजां सम्यगाराधितो हरिः । मया चासादधिश्रैष्ठ्यं वाञ्छिताहङ्कृतात्मना ॥ ततः साक्षाज्जगन्नाथः प्रसन्नो भक्तवत्सलः । अंशांशेनात्मनो वै तान्पूजयामास केशवः ॥ देवान्पितॄन्द्विजान् हव्यकव्याद्यैः करुणामयः । ततःप्रभृति पूज्यन्ते त्रैलोक्ये सचराचरे ॥ मां चोवाच यथा मत्तः पूज्यः श्रेष्ठो भविष्यसि । त्वामाराध्य यथा शम्भो ग्रहीष्यामि वरं सदा ॥ द्वापरादौ युगे भूत्वा कलया मानुषादिषु । आगमैः कल्पितैस्त्वं च

जनान्मद्विमुखान्कुरु ॥ मां च गोपय येन स्यात्सृष्टिरेषोत्तरोत्तरा । ततस्तं प्रणिपत्याऽहमवोचं परमेश्वरम् ॥ श्रीमहादेव उवाच ॥ ब्रह्महत्यासहस्रस्य पापं शाम्येत्कथञ्चन । न पुनस्त्वदवज्ञाने कल्पकोटिशतैरपि ॥ यस्मात्त्वयि कृतस्पर्धः पवित्रः स्यां कथं हरे । तन्मे कथय देवेश प्रायश्चित्तं यथा तथा ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ सदा नामसहस्रं मे पावनं मत्पदावहम् । तत्पठाऽनुदिनं शम्भो सर्वैश्वर्यं यदेच्छसि ॥ श्रीमहादेव उवाच ॥ तमेव तपसा नित्यं भजामि स्तौमि चिन्तये । तेनाद्वितीयमहिमा जगत्पूज्योऽस्मि पार्वति ॥ श्रीपार्वत्युवाच ॥ तन्मे कथय देवेश यथाहमपि शङ्कर । सर्वेश्वरी निरुपमा तव स्यां सदृशी प्रभो ॥ श्रीमहादेव उवाच ॥ साधु साधु त्वया पृष्टं विष्णोर्भगवतः प्रभोः । नाम्नां सहस्रं वक्ष्यामि मुख्यं त्रैलोक्यमुक्तिदम् ॥ ॥ अस्य श्रीवासुदेवनामसहस्रस्य, श्रीमहादेव ऋषिः, अनुष्टुप्छन्दः, श्रीकृष्णः परमात्मा देवता, प्रणवो बीजम्, हरिः शक्तिः, आत्मनो वाङ्मनःकायोपार्जितपापनिवारणार्थं श्रीविष्णुप्रीत्यर्थे पाठे होमे वा विनियोगः ॥ ॥ अथ षडङ्गन्यासः ॥ वासुदेवः परंब्रह्मेति हृदयाय नमः । मूलप्रकृतिरानन्द इति शिरसे स्वाहा । महावराहो यज्ञाङ्गध्वंसन इति शिखायै वौषट् । सूर्यवंशध्वजो राम इति कवचाय हुम् । ब्रह्मादिकाम्यलालित्यजगदाश्चर्यशैशव इति नेत्राभ्यां वषट् । पार्थार्थखण्डिताशेषदिव्यास्त्र इति अस्त्राय फट् ॥ एवं करन्यासः ॥ ॥ वासुदेवः परंब्रह्म इति अङ्गुष्ठाभ्यां नमः । मूलप्रकृतिरानन्द इति तर्जनीभ्यां नमः । महावराहो यज्ञाङ्गध्वंसन इति मध्यमाभ्यां

नमः । सूर्यवंशध्वजो राम इति अनामिकाभ्यां नमः । ब्रह्मादिकाम्यलालित्यजगदाश्चर्यशैशव इति कनिष्ठिकाभ्यां नमः । पार्थार्थखण्डिताशेषदिव्यास्त्र इति करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ॥ प्राणायामः ॥ ध्यानं ॥ विष्णुं भास्वत्किरीटाङ्गदवलयगदाकल्पहारोदराङ्घ्रिश्रेणीभूषं सुवक्षोमणिमकरमहाकुण्डलामण्डिताङ्गम् । हस्तोद्यच्छङ्खचक्राम्बुजगदममलं पीतकौशेयवासोद्योतद्भासं समुद्यद्दिनकरसदृशं पद्मसंस्थं नमामि ॥ ॥ ॐ नमो नारायणाय पुरुषाय महात्मने । विशुद्धसत्त्वधिष्ण्याय महाहंसाय धीमहि ॥ ३ ॥

ॐ नमो नारायणाय इति मन्त्रः ॥ ॐ वासुदेवाय स्वाहा, परस्मै ब्रह्मणे, परमात्मने, परात्पराय, परस्मै धाम्ने, परस्मै ज्योतिषे, परस्मै तत्वाय, परस्मै पदाय, परस्मै शिवाय, परस्मै ध्येयाय[१०], परस्मै ज्ञानाय, परायै गत्यै, परमार्थाय, परस्मै श्रेयसे, परानन्दाय, परोदयाय, अव्यक्तात्पराय, परस्मै व्योम्ने, परर्द्धये, परमेश्वराय[२०], निरामयाय, निर्विकाराय, निर्विकल्पाय, निराश्रयाय[२४], निरञ्जनाय, निरालम्बाय, निर्लेपाय, निरवग्रहाय, निर्गुणाय, निष्कलाय[३०], अनन्ताय, अभयाय, अचिन्त्याय, अचलाय[३४], अच्युताय, अतीन्द्रियाय, अमिताय, अपराय, अनीशाय, अनीहाय[४०], अव्ययाय, अक्षयाय, सर्वज्ञाय, सर्वगाय[४४], सर्वस्मै, सर्वदाय, सर्वभावनाय, सर्वशास्त्रे, सर्वसाक्षिणे, सर्वपूज्याय[५०], सर्वदृशे, सर्वशक्तये, सर्वसाराय, सर्वात्मने[५४], सर्वतोमुखाय, सर्वावासाय, सर्वरूपाय, सर्वादये, सर्वदुःखघ्ने, सर्वार्थाय, सर्वतोभद्राय, सर्वकारणकारणाय, सर्वातिशायकाय, सर्वाध्यक्षाय[६०], सर्वेश्वरेश्वराय, षड्विंशकाय, महाविष्णवे, महागुह्याय, महावि-

भवे, नित्योदिताय, नित्ययुक्ताय, नित्यानन्दाय, सनातनाय, मायापतये, योगपतये, कैवल्यपतये, आत्मभुवे, जन्ममृत्युजरातीताय, कालातीताय, भवातिगाय, पूर्णाय, सत्याय, शुद्धबुद्धस्वरूपाय, नित्यचिन्मयाय, योगिप्रियाय, योगमयाय, भवबन्धैकमोचकाय, पुराणपुरुषाय, प्रत्यक्चैतन्याय, पुरुषोत्तमाय, वेदान्तवेद्याय, दुर्ज्ञेयाय, तापत्रयविवर्जिताय, ब्रह्मविद्याश्रयाय, अनर्घ्याय, स्वप्रकाशाय, स्वयंप्रभाय, सर्वोपेयाय, उदासीनाय, "तेजोऽसि" प्रणवाय, ॥१००॥

नृत्यन्ती तव वीक्षणाङ्गणगता कालस्वभावादिभिर्भावान्सत्त्वरजस्तमोगुणमयानुन्मीलयन्ती बहून् । मामाऽऽक्रम्य पदा शिरस्यऽतिभरं संमर्दयत्यातुरं माया ते शरणं गतोऽसि नृहरे त्वमेव तां वारय ॥ ॥ ॐ सर्वतःसमाय स्वाहा, सर्वानवद्याय, दुष्प्राप्याय, तुरीयाय, तमसःपराय, कूटस्थाय, सर्वसंश्लिष्टाय, वाङ्मनोगोचरातिगाय, सङ्कर्षणाय, सर्वहराय, कालाय, सर्वभयङ्कराय, अनुल्लङ्घ्याय, सर्वगतये, महारुद्राय, दुरासदाय, मूलप्रकृतये, आनन्दाय, प्रद्युम्नाय, विश्वमोहनाय, महामायाय, विश्वबीजाय, परशक्तये, सुखैकभुवे, सर्वकाम्याय, अनन्तलीलाय, सर्वभूतवशंकराय, अनिरुद्धाय, सर्वजीवाय, हृषीकेशाय, मनस्पतये, निरुपाधिप्रियाय, हंसाय, अक्षराय, सर्वनियोजकाय, ब्रह्मणे, प्राणेश्वराय, सर्वभूतभृते, देहनायकाय, क्षेत्रज्ञाय, प्रकृतिस्वामिने, पुरुषाय, विश्वसूत्रधृते, अन्तर्यामिणे, त्रिधाम्ने, अन्तःसाक्षिणे, त्रिगुणाय, ईश्वराय, योगिगम्याय, पद्मनाभाय, शेषशायिने, श्रियःपतये,

श्रीसदोपास्यपादाब्जाय, अनन्तश्रिये[५४], श्रीनिकेतनाय, नित्यंवक्षःस्थलस्थश्रिये, श्रीनिधये, श्रीधराय, हरये, वश्यश्रिये[६०], निश्चलश्रीदाय, विष्णवे, क्षीराब्धिमन्दिराय कौस्तुभोद्भासितोरस्काय[६४], माधवाय, जगदार्तिघ्ने, श्रीवत्सवक्षसे, निःसीमकल्याणगुणभाजनाय, पीताम्बराय, जगन्नाथाय[७०], जगत्त्रात्रे, जगत्पित्रे, जगद्बन्धवे, जगत्स्रष्ट्रे[७४], जगद्धात्रे, जगन्निधये, जगदेकस्फुरद्वीर्याय, अनहंवादिने, जगन्मयाय, सर्वाश्चर्यमयाय[८०], सर्वसिद्धार्थाय, सर्ववीरजिते, सर्वामोघोद्यमाय, ब्रह्मरुद्राद्युत्कृष्टचेतनाय[८४], शम्भोःपितामहाय, ब्रह्मपित्रे, शक्राद्यधीश्वराय, सर्वदेवप्रियाय, सर्वदेवमूर्तये, अनुत्तमाय[९०], सर्वदेवैकशरणाय, सर्वदेवैकदैवताय, यज्ञभुजे, यज्ञफलदाय[९४], यज्ञेशाय, यज्ञभावनाय, यज्ञत्रात्रे, यज्ञपुंसे, वनमालिने[९९], "तेजोसि" द्विजप्रियाय ॥२००॥

दम्भन्यासमिषेण वञ्चितजनं भोगैकचिन्तातुरं, सम्मुह्यन्तमहर्निशं नियमितोद्योगक्रमैः संकुलम् । आज्ञालङ्घिनमऽज्ञमऽज्ञजनतासंमाननासंमदं, दीनानाथ दयानिधान परमानन्द प्रभो पाहि माम् ॥

॥ ॐ द्विजैकमानदाय स्वाहा, विप्रकुलदेवाय, असुरान्तकाय, सर्वदुष्टान्तकृते, सर्वसज्जनानन्यपालकाय, सप्तलोकैकजठराय, सप्तलोकैकमण्डनाय, सृष्टिस्थित्यन्तकृते, चक्रिणे, शार्ङ्गधन्वने[१०], गदाधराय, शङ्खभृते, नन्दकिने, पद्मपाणये, गरुडवाहनाय, अनिर्देश्यवपुषे, सर्वपूज्याय, त्रैलोक्यपावनाय, अनन्तकीर्तये, निःसीमपौरुषाय[२०], सर्वमङ्गलाय, सूर्यकोटिप्रतीकाशाय, यमकोटिदुरासदाय, ब्रह्मकोटिजगत्स्रष्ट्रे, वायुकोटिमहाबलाय, कोटीन्दुजगदानन्दिने, शम्भु-

कोटिमहेश्वराय, कुबेरकोटिलक्ष्मीवते, शक्रकोटिविलासवते, कन्दर्पकोटिलावण्याय, दुर्गाकोट्यरिमर्दनाय, समुद्रकोटिगम्भीराय, तीर्थकोटिसमाह्वयाय, हिमवत्कोटिनिष्कम्पाय, कोटिब्रह्माण्डविग्रहाय, कोट्यश्वमेधपापघ्नाय, यज्ञकोटिसमार्चनाय, सुधाकोटिस्वास्थ्यहेतवे, कामधुक्कोटिकामदाय, ब्रह्मविद्याकोटिरूपाय, शिपिविष्टाय, शुचिश्रवसे, विश्वम्भराय, तीर्थपादाय, पुण्यश्रवणकीर्तनाय, आदिदेवाय, जगज्जैत्राय, मुकुन्दाय, कालनेमिघ्ने, वैकुण्ठाय, अनन्तमाहात्म्याय, महायोगीश्वरोत्सवाय, नित्यतृप्ताय, लसद्भावाय, निःशङ्काय, नरकान्तकाय, दीनानाथैकशरणाय, विश्वैकव्यसनापहाय, जगत्कृपाक्षमाय, नित्यकृपालवे, सज्जनाश्रयाय, योगीश्वराय, सदोदीर्णाय, वृद्धिक्षयविवर्जिताय, अधोक्षजाय, विश्वरेतसे, प्रजापतिशताधिपाय, शक्रब्रह्मार्चितपदाय, शम्भुब्रह्मोर्ध्वधामगाय, सूर्यसोमेक्षणाय, विश्वभोक्त्रे, सर्वस्यपारगाय, जगत्सेतवे, धर्मसेतवे, धराय, विश्वधुरन्धराय, निर्ममाय, अखिललोकेशाय, निःसङ्गाय, अद्भुतभोगवते, वश्यमायाय, वश्यविश्वाय, विष्वक्सेनाय, सुरोत्तमाय, सर्वश्रेयस्पतये, दिव्यानर्घभूषणभूषिताय, सर्वलक्षणलक्षण्याय, सर्वदैत्येन्द्रदर्पघ्ने, समस्तदेवसर्वस्वाय, सर्वदैवतनायकाय, समस्तदेवतादुर्गाय, प्रपन्नाशनिपञ्जराय, समस्तदेवकवचाय, सर्वदेवशिरोमणये, समस्तभयभिन्नाम्ने, भगवते, विष्टरश्रवसे, विभवे, सर्वहितोदर्काय, "तेजोऽसि" हतारिस्वगतिप्रदाय ॥३००॥ येन ध्वस्तमऽनोऽभवेन बलिजित्कायः पुरा स्त्रीकृतो यश्चोद्वृत्तभुजङ्गहारवलयोऽगङ्गां च योऽधारयत्।

यस्याहुः शशिमच्छिरोहर इति स्तुत्यं च नामाऽमराः पायात्स स्वयमन्धकक्षयकरो नः सर्वदो माधवः ॥ ॥ ॐ सर्वदैवतजीवेशाय, ब्राह्मणादये, नियोजकाय, ब्रह्मशम्भुपरार्ध्यायुषे, ब्रह्मज्येष्ठाय, शिशवे, स्वराजे, विराजे, भक्तपराधीनाय, स्तुत्याय, स्तोत्रार्थसाधकाय, परार्थकर्त्रे, कृत्यज्ञाय, स्वार्थकृत्यसदोज्झिताय, सदानवाय, सदाभद्राय, सदाशान्ताय, सदाशिवाय, सदाप्रियाय, सदातुष्टाय, सदापुष्टाय, सदार्चिताय, सदापूताय, पावनाग्र्याय, वेदगुह्याय, वृषाकपये, सहस्रनाम्ने, त्रियुगाय, चतुर्मूर्तये, चतुर्भुजाय, भूतभव्यभवन्नाथाय, महापुरुषपूर्वजाय, नारायणाय, मुञ्जकेशाय, सर्वयोगविनिःसृताय, वेदसाराय, यज्ञसाराय, सामसाराय, तपोनिधये, साध्याय, श्रेष्ठाय, पुराणर्षये, निष्ठायै, शान्त्यै, परायणाय, शिवत्रिशूलविध्वंसिने, श्रीकण्ठैकवरप्रदाय, नराय, कृष्णाय, हरये, धर्मनन्दनाय, धर्मजीवनाय, आदिकर्त्रे, सर्वसत्याय, सर्वस्त्रीरत्नदर्पघ्ने, त्रिकालजितकंदर्पाय, उर्वशीसृजे, मुनीश्वराय, आद्याय, कवये, हयग्रीवाय, सर्ववागीश्वरेश्वराय, सर्वदेवमयाय, ब्रह्मगुरवे, वागीश्वरीपतये, अनन्तविद्याप्रभवाय, मूलविद्याविनाशकाय, सार्वज्ञदाय, जगज्जाड्यनाशकाय, मधुसूदनाय, अनेकमन्त्रकोटीशाय, शब्दब्रह्मैकपारगाय, आदिविदुषे, वेदकर्त्रे, वेदात्मने, श्रुतिपारगाय, ब्रह्मार्थवेदाहरणाय, सर्वविज्ञानजन्मभुवे, विद्याराजाय, ज्ञानमूर्तये, ज्ञानसिन्धवे, अखण्डधिये, मत्स्यदेवाय, महाशृङ्गाय, जगद्बीजवहित्रधृते, लीलाव्याप्ताखिलाम्भोधये, चतुर्वेदप्रवर्तकाय, आदिकूर्माय, अखिलाधा-

राय, तृणीकृतंजगद्धराय, अमरीकृतदेवौघाय, पीयूषोत्पत्तिका-
रणाय, आत्माधाराय, धराधाराय, यज्ञाङ्गाय, धरणीधराय,
हिरण्याक्षहराय, पृथ्वीपतये, श्राद्धादिकल्पकाय, "तेजोऽसि"
समस्तपितृभीतिघ्नाय ॥ ॥४००॥ ॥ शान्ताकारं भुजगश-
यनं पद्मनाभं सुरेशं विश्वाधारं गगनसदृशं मेघवर्णं शुभाङ्गम् ।
लक्ष्मीकान्तं कमलनयनं योगिभिर्ध्यानगम्यं वन्दे विष्णुं भव-
भयहरं सर्वलोकैकनाथम् ॥ ॥ ॐसमस्तपितृजीवनाय स्वाहा,
हव्यकव्यैकभुजे, हव्यकव्यैकफलदायकाय, लोमान्तर्लीनज-
लधये, क्षोभिताशेषसागराय, महावराहाय, यज्ञघ्नध्वंसनाय,
याज्ञिकाश्रयाय, नरसिंहाय, दिव्यसिंहाय, सर्वारिष्टार्तिदुः-
खघ्ने, एकवीराय, अद्भुतबलाय, मन्त्रयन्त्रैकभञ्जनाय, ब्रह्मादि-
दुःसहज्योतिषे, युगान्ताग्न्यतिभीषणाय, कोटिवज्राधिकनखा-
य, जगद्दुष्प्रेक्ष्यमूर्तिधृते, मातृचक्रप्रमथनाय, महामातृगणेश्व-
राय, अचिन्त्यामोघवीर्याढ्याय, समस्तासुरघस्मराय, हिर-
ण्यकश्यपुच्छेदिने, कालसङ्कर्षणीपतये, कृतान्तवाहनाय, स-
द्यःसमस्तभयनाशनाय, सर्वविघ्नान्तकाय, सर्वसिद्धिदाय, सर्व-
पूरकाय, समस्तपातकध्वंसिने, सिद्धमन्त्राधिकाह्वयाय, भैरवे-
शाय, हरार्तिघ्नाय, कालकोटिदुरासदाय, दैत्यगर्भस्राविनाम्ने,
स्फुटद्ब्रह्माण्डगर्जिताय, स्मृतमात्राखिलत्रात्रे, अद्भुतरूपाय,
महाहरये, ब्रह्मचर्मशिरःपट्टिने, दिक्पालोर्धाङ्गभूषणाय, द्वाद-
शार्कशिरोदाम्ने, रुद्रशीर्षैकनूपुराय, योगिनीत्रस्तगिरिजात्रात्रे,
भैरवतर्जकाय, वीरच्चक्रेश्वराय, अत्युग्राय, यमारये, कालशम्ब-
राय, क्रोधेश्वराय, रुद्रचण्डीपरिवारादिदुष्टभुजे, सर्वाक्षोभ्याय,

मृत्युमृत्यवे, कालाय, मृत्युनिवर्तकाय, असाध्यसर्वरोगघ्नाय, सर्वदुर्ग्रहसौम्यकृते, गणेशकोटिदर्पघ्नाय, दुःसहाशेषगोत्रघ्ने, देवदानवदुर्दर्शाय, जगद्भयदभीषकाय, समस्तदुर्गतित्रात्रे, जगद्भक्षकभक्षकाय, उग्रेशाय, अम्बरमार्जाराय, कालमूषकभक्षकाय, अनन्तायुधदोर्दण्डाय, नृसिंहाय, वीरभद्रजिते, योगिनीचक्रगुह्येशाय, शक्रारिपशुमांसभुजे, रुद्राय, नारायणाय, मेषरूपशङ्करवाहनाय, मेषरूपशिवत्रात्रे, दुष्टशक्तिसहस्रभुजे, तुलसीवल्लभाय, वीराय, वामाचाराय, अखिलेष्टदाय, महाशिवाय, शिवारूढाय, भैरवैककपालभृते, झिल्लीचक्रेश्वराय, शक्रदिव्यमोहनरूपदाय, गौरीसौभाग्यदाय, मायानिधये, मायाभयापहाय, ब्रह्मतेजोमयाय, ब्रह्मणे, श्रीमयाय, त्रयीमयाय, सुब्रह्मण्याय, बलिध्वंसिने, वामनाय, अदितिदुःखघ्ने, उपेन्द्राय, नृपतये, विष्णवे, "तेजोऽसि" कश्यपान्वयमण्डनाय स्वाहा ॥५००॥ ॥ विरमति महाकल्पे नाभीपथैकनिकेतनस्त्रिभुवनपुरःशिल्पी यस्य प्रतिक्षणमात्मभूः । किमधिकरणा कीदृक्कस्य व्यवस्थितिरित्यसावुदरमविशद्द्रष्टुं तस्मै जगन्निधये नमः ॥ ॥ ॐ बलिस्वाराज्यदाय स्वाहा, सर्वदेवविप्रान्नदाय, अच्युताय, उरुक्रमाय, तीर्थपादाय, त्रिपदाय, त्रिविक्रमाय, व्योमपादाय, स्वपादाम्भःपवित्रितजगत्त्रयाय, ब्रह्मेशाद्यभिवन्द्याङ्घ्रये, द्रुतधर्माङ्घ्रिधावनाय, अचिन्त्याद्भुतविस्ताराय, विश्ववृक्षाय, महाबलाय, राहुमूर्धापराङ्गच्छिदे, भृगुपत्नीशिरोहराय, पापत्रस्ताय, सदापुण्याय, दैत्याशानित्यखण्डनाय, पूरिताखिलदेवाशाय, विश्वार्थैकावतारकृते, स्वमायानित्यगुप्तात्मने,

भक्तचिन्तामणये, सदावरदाय, कार्तवीर्यादिराजराज्यप्रदाय, अनघाय, विश्वश्लाघ्याय, अमिताचाराय, दत्तात्रेयाय, मुनी-
ॐ
श्वराय, परशक्तिसदाश्लिष्टाय, योगानन्दसदोन्मदाय, समस्तेन्द्रारितेजोहृते, परमामृतपद्मपाय, अनुसूयागर्भरत्नाय, भोगमोक्षसुखप्रदाय, जामदग्निकुलादित्याय, रेणुकाद्भुतशक्तिकृते,
५ॐ
मातृहत्यादिनिर्लेपाय, स्कन्दजिते, विप्रराज्यदाय, सर्वक्षत्रान्तकृते, वीरदर्पघ्ने, कार्तवीर्यजिते, सप्तद्वीपवतीदात्रे, शिवाचार्ययशःप्रदाय, भीमाय, परशुरामाय, शिवाचार्यैकविश्वभुवे, शिवाखिलज्ञानकोशाय, भीष्माचार्याय, अग्निदैवताय, द्रोणाचार्यगुरवे, विश्वजैत्रधन्वने, कृतान्तजिते, अद्वितीयतपोमूर्त्तये, ब्रह्मचर्यैकदक्षिणाय, मनवे, श्रेष्ठाय, सतांसेतवे, महीयसे, वृषभाय, विराजे, आदिराजाय, क्षितिपित्रे, सर्वरत्नैकदोहकृते,
६ॐ
पृथवे, जन्माद्येकदक्षाय, गीः श्रीकीर्तिस्वयंवृताय, जगद्वृत्तिप्रदाय, चक्रवर्तिश्रेष्ठाय, अद्वयास्त्रधृते, सनकादिमुनिप्राप्यभगवद्भक्तिवर्धनाय, वर्णाश्रमादिधर्माणांकर्त्रे, धर्मप्रवर्तकाय, सूर्यवंशध्वजाय, रामाय, राघवाय, सद्गुणार्णवाय, काकुत्स्थाय, वीरराजे,
ॐ
आर्यराजाय, धर्मधुरन्धराय, नित्यस्वस्थाशयाय, सर्वभद्रग्राहिणे, शुभैकदृशे, नररत्नाय, रत्नगर्भाय, धर्माध्यक्षाय, महानिधये, सर्वश्रेष्ठाश्रयाय, सर्वशस्त्रास्त्रग्रामवीर्यवते, जगद्वशिने, दाशरथये, सर्वरत्नाश्रयाय, नृपाय, समस्तधर्मसुवे, सर्वधर्मद्रष्ट्रे, अखिलार्तिहृते, "तेजोऽसि" अतीन्द्राय स्वाहा ॥ ॥६००॥

यं ब्रह्मा वरुणेन्द्ररुद्रमरुतः स्तुन्वन्ति दिव्यैः स्तवैर्वेदैः साङ्गपदक्रमोपनिषदैर्गायन्ति यं सामगाः । ध्यानावस्थिततद्गतेन

मनसा पश्यन्ति यं योगिनो यस्यान्तं न विदुः सुरासुरगणा
देवाय तस्मै नमः ॥ ॐ ज्ञानविज्ञानपारदृश्वने स्वाहा, क्षमाम्बु-
धये, सर्वप्रकृष्टाय, शिष्टेष्टाय, हर्षशोकाद्यनाकुलाय, पित्राज्ञात्य-
क्तसाम्राज्याय, सपत्नोदयनिर्भयाय, गुहादेशार्पितैश्वर्याय, शि-
वस्पर्धाजटाधराय, चित्रकूटाप्तरत्नाद्रये, जगदीशाय, वनेचराय,
यथेष्टामोघसर्वास्त्राय, देवेन्द्रतनयाक्षिघ्ने, ब्रह्मेन्द्रादिनतैषीकाय,
मारीचघ्नाय, विराधघ्ने, ब्रह्मशापहताशेषदण्डकारण्यपावनाय,
चतुर्दशसहस्रोग्ररक्षोघ्नैकशरैककृते, खरारये, त्रिशिरोहन्त्रे, दूषण-
घ्नाय, जनार्दनाय, जटायुषोऽग्निगतिदाय, अगस्त्याय, सर्वस्वपात्र-
राजे, लीलाधनुष्कोट्यपास्तदुन्दुभ्यस्थिमहाचयाय, सप्ततालव्य-
धाकृष्टध्वस्तपातालदानवाय, सुग्रीवराज्यदाय, अहीनमनसैवा-
भयप्रदाय, हनुमद्रुद्रमुख्येशाय, समस्तकपिदेहभृते, सनागदैत्य-
बाणैकव्याकुलीकृतसागराय, सम्लेच्छकोटिबाणैकशुष्कनिर्दग्ध-
सागराय, समुद्राद्भुतपूर्वैकबद्धसेतवे, यशोनिधये, असाध्यसाध-
काय, लङ्कासमूलोत्कर्षदक्षिणाय, वरदृप्तजगच्छल्यपुलस्त्यकु-
लकृन्तनाय, रावणिघ्नाय, प्रहस्तच्छिदे, कुम्भकर्णभिदे, उग्रघ्ने,
रावणैकशिरश्छेत्रे, निःशङ्केन्द्रैकराज्यदाय, स्वर्गास्वर्गत्ववि-
च्छेदिने, देवेन्द्रानिन्द्रताहराय, रक्षोदेवत्वहृते, धर्माधर्मत्व-
घ्नाय, पुरुष्टुताय, नतिमात्रदशास्यारिदत्तराज्याय, विभीषणाय,
सुधावृष्टिमृताशेषस्वसैन्योज्जीवनैककृते, देवब्राह्मणनामैकधात्रे,
सर्वामरार्चिताय, ब्रह्मसूर्येन्द्ररुद्रादिवन्द्यार्पितसतीप्रियाय, अ-
योध्याखिलराज्याग्र्याय, सर्वभूतमनोहराय, स्वामितुल्यकृपा-
दण्डाय, हीनोत्कृष्टैकसत्प्रियाय, श्वपक्ष्यादिन्यायदर्शिने, ही-

नार्थाधिकसाधकाय, वधव्याधानुचितकृत्तारकाय, अखिलतुल्यकृते, पार्वत्यधिकमुक्तात्मने, प्रियात्यक्तसरारिजिते, साक्षात्कुशलवच्छन्नेन्द्राग्निताताय, अपराजिताय, कौसलेन्द्राय, वीरबाहवे, सत्यार्थत्यक्तसोदराय, शरसन्धाननिर्धूतधरणीमण्डलाय, जयाय, ब्रह्मादिकाम्यसान्निध्यसनाथीकृतदैवताय, ब्रह्मलोकाप्तचण्डालाद्यशेषप्राणिसार्थपाय, स्वर्नीतगर्दभाश्वादये, चिरायोध्यावनैककृते, रामद्वितीयाय, सौमित्रये, लक्ष्मणाय, प्रहतेन्द्रजिते, विष्णुभक्तांशरामाङ्घ्रिपादुकाराज्यनिर्वृताय, भरताय, असह्यगन्धर्वकोटिघ्नाय, लवणान्तकाय, शत्रुघ्नाय, वैद्यराजे, आयुर्वेदस्रजे, ओषधीपतये, नित्यामृतकराय, धान्वन्तरये, यज्ञाय, जगद्धराय, सूर्यारिघ्नाय, सुराजीवाय, दक्षिणेशाय, द्विजप्रियाय, च्छिन्नमूर्धापदेशार्काय, शेषाङ्गस्थापितामराय, "तोजोसि" विश्वार्थाशेषरुद्रार्थशिरश्छेदक्षताकृतये स्वाहा ॥७००॥

प्राह्लाद प्रभुरस्ति चेत्तव हरिः सर्वत्र मे दर्शय स्तम्भे चैनमिति ब्रुवाण असुरे तत्राविरासीद्धरिः। वक्षस्तस्य विदारयन् निजनखैर्वात्सल्यमावेदयन्नार्तत्राणपरायणः स भगवान्नारायणो मे गतिः ॥ ॥ ॐ वाजपेयादिनाम्ने स्वाहा, अग्नये, वेदधर्मपरायणाय, श्वेतद्वीपपतये, सांख्यप्रनेत्रे, सर्वसिद्धराजे, विश्वप्रकाशितज्ञानयोगाय, मोहतमिस्रघ्ने, योगस्वामिने, ध्यानभङ्गसगरात्मजभस्मकृते, धर्माय, वृषेन्द्राय, सुरभीपतये, शुद्धात्मभाविताय, शम्भुत्रिपुरदाहैकस्थैर्यविश्वरथोद्वहाय, भक्तशम्भुजिताय, दैत्यामृतवापीसमस्तपाय, महाप्रबलविश्वैकद्वितीयाय, अखिलनागराजे,

शेषदेवाय, सहस्राक्षाय, सहस्रास्यशिरोभुजाय, फणामणिकणा-
कारयोजिताब्ध्यम्बुदक्षितये, कालाग्निरुद्राय, जनकाय, मुस-
लास्त्राय, हलायुधाय, नीलाम्बराय, वारुणीशाय, मनोवाक्काय-
दोषघ्ने, असन्तोषादृष्टिमात्रपातितैकदशाननाय, बलिसंयम-
नाय, घोराय, रौहिणेयाय, प्रलम्बघ्ने, मुष्टिकघ्नाय, द्विविदघ्ने,
कालिन्दीकर्षणाय, बलाय, रेवतीरमणाय, पूर्वभक्तिखेदाच्यु-
ताग्रजाय, देवकीवसुदेवाह्वकश्यपादितिनन्दनाय, वार्ष्णेयाय,
सात्वतांश्रेष्ठाय, शौरये, यदुकुलोद्वहाय, नराकृतये, परंब्र-
ह्मणे, सव्यसाचिवरप्रदाय, ब्रह्मादिकाम्यलालित्यजगदाश्चर्यशै-
शवाय, पूतनाघ्नाय, शकटभिदे, यमलार्जुनभञ्जनाय, वाता-
सुरारये, केशिघ्नाय, धेनुकारये, गवीश्वराय, दामोदराय, गोप-
देवाय, यशोदानन्दकारकाय, कालीयमर्दनाय, सर्वगोपगोपी-
जनप्रियाय, लीलागोवर्धनधराय, गोविन्दाय, गोकुलोत्सवाय,
अरिष्टमथनाय, कामोन्मत्तगोपीविमुक्तिदाय, सद्यःकुवलया-
पीडघातिने, चाणूरमर्दनाय, कंसारये, उग्रसेनादिराज्यव्या-
पारितामराय, स्वधर्माङ्कितभूर्लोकाय, जरासन्धबलान्तकाय,
त्यक्तभग्नजरासन्धाय, भीमसेनयशःप्रदाय, सान्दीपनिमृताप-
त्यदात्रे, कालान्तकादिजिते, समस्तनरकत्रात्रे, सर्वभूपतिकोटि-
जिते, रुक्मिणीरमणाय, रुक्मिशासनाय, नरकान्तकृते, सम-
स्तसुन्दरीकान्ताय, मुरारये, गरुडध्वजाय, एकाकिजितरुद्रा-
र्कमरुदाद्यखिलेश्वराय, देवेन्द्रदर्पघ्ने, कल्पद्रुमालङ्कृतभूतलाय,
बाणबाहुसहस्रजिते, नन्द्यादिगणकोटिजिते, लीलाजितमहादे-
वाय, महादेवैकपूजिताय, इन्द्रार्थार्जुननिर्भङ्गजयदाय, पाण्ड-

वैकधृते, काशीराजशिरश्छेत्रे, रुद्रशक्त्यैकमर्दनाय, विश्वेश्वर-प्रसादाढ्याय, काशीराजसुतार्दनाय, शम्भुप्रतिज्ञाविध्वंसिने "तेजोसि" काशीनिर्दग्धनायकाय, ॥ ॥८००॥ ॥

क्षीरसारमपनीय शङ्कया स्वीकृतं यदि पलायनं त्वया। मानसे मम नितान्ततामसे नन्दनन्दन कुतो न लीयसे ॥ ॐ काशीशाय, गणकोटिघ्नाय, लोकशिक्षाद्विजार्चकाय, युवतीव्रतपाय, अवश्याय, पुराशिववरप्रदाय, शङ्करैकप्रतिष्ठाधृते, स्वांशशङ्करपूजकाय, शिवकन्याव्रतपतये, कृष्णारूपशिवारिघ्ने, महालक्ष्मीवपुषे गौरीत्रात्रे, वेदलवित्रघ्ने, श्रीधाममुचुकुन्दैकनिष्कालयवनेष्टकृते, यमुनापतये, आनीतपरिलीनद्विजात्मजाय, श्रीदामरङ्कभक्तार्थभूम्यानीतेन्द्रवैभवाय, दुर्वृत्तशिशुपालादिमुक्तिदाय, द्वारकेश्वराय, आचण्डालादिकप्राप्यद्वारकानिधिकोटिकृते, अक्रूरोद्धवमुख्यैकभक्तस्वच्छन्दमुक्तिदाय, सबालस्त्रीजलक्रीडामृतवापीकृतार्णवाय, ब्रह्मास्त्रदग्धगर्भस्थपरीक्षिज्जीवनैककृते, परिलीनद्विजसुतानीतार्ज्जुनमदापहाय, गूढमुद्राकृतिध्वस्तभीष्माद्यखिलकौरवाय, पार्थार्थखण्डिताशेषदिव्यास्त्राय, पार्थमोहभिदे, गर्भशापच्छलध्वस्तयादवोर्वीभरापहाय, जराव्याधारिगतिदाय, स्मृतमात्राखिलेष्टदाय, कामदेवाय, रतिपतये, मन्मथाय, शम्बरान्तकाय, अनङ्गजितगौरीशाय, रतिकान्ताय, सदीप्सिताय, पुष्पेषवे, विश्वविजयिने, सराय, कामेश्वरीप्रियाय, उषापतये, विश्वकेतवे, विश्वतृप्ताय, अधिपूरुषाय, चतुरात्मने, चतुर्वर्णाय, चतुर्युगविधायकाय, चतुर्वेदैकविश्वात्मने, सर्वोत्कृष्टांशकोटिसुवे, आश्रमात्मने, पुराणर्षये, व्यासाय,

शाखासहस्रकृते, महाभारतनिर्मात्रे, कवीन्द्राय, बादरायणाय, कृष्णद्वैपायनाय, सर्वपुरुषार्थैकबोधकाय, वेदान्तकर्त्रे, ब्रह्मैकव्यञ्जकाय, पूरुवंशकृते, बुद्धाय, ध्यानजिताशेषदेवदेवाय, जगत्प्रियाय, निरायुधजगज्जैत्राय, श्रीघनाय, दुष्टमोहनाय, दैत्यवेदबहिष्कर्त्रे, वेदार्थश्रुतिगोपकाय, शौद्धोदनये, नष्टदिष्टसुखदाय, सदसत्पतये, यथायोग्याखिलकृपाय, सर्वशून्याय, अखिलेष्टदाय, चतुष्कोटिपृथक्तत्त्वाय, प्रज्ञापारमितेश्वराय, पाषाण्डश्रुतिमार्गेशाय, पाषाण्डश्रुतिगोपकाय, कल्किने, विष्णुयशःपुत्राय, कलिकालविलोपकाय, समस्तम्लेच्छदुष्टघ्नाय, सर्वशिष्टद्विजार्तिकृते, सत्यप्रवर्तकाय, देवद्विजदीर्घक्षुधापहाय, अश्ववारादिरेवन्ताय, पृथ्वीदुर्गतिनाशनाय, सद्यःक्ष्मानन्तलक्ष्मीकृते, नष्टनिःशेषधर्मकृते, अनन्तस्वर्णयागैकहेमपूर्णाखिलद्विजाय, असाध्यैकजगच्छास्त्रे, विश्ववन्द्यजयध्वजाय, आत्मने, तत्त्वाधिपाय, कर्तृश्रेष्ठाय, विधये, उमापतये, "तेजोसि" भर्तृश्रेष्ठाय ॥९००॥ क्षीरसागरतरङ्गशीकरासारतारकितचारुमूर्त्तये । भोगिभोगशयनीयशायिने माधवाय मधुविद्विषे नमः ॥ ॐ प्रजेशाग्र्यायस्वाहा, मरीचये, जनकाग्रण्ये, कश्यपाय, देवराजे, इन्द्राय, प्रह्लादाय, दैत्यराजे, शशिने, नक्षत्रेशाय, रवये, तेजःश्रेष्ठाय, शुक्राय, कवीश्वराय, महर्षिराजे, भृगवे, विष्णवे, आदित्येशाय, बलिसुराजे, वायवे, वह्नये, शुचिश्रेष्ठाय, शङ्कराय, रुद्रराजे, गुरवे, विदुत्तमाय, चित्ररथाय, गन्धर्वाग्र्याय, अक्षरोत्तमाय, वर्णादये, अग्र्याय, स्त्रियै, गौर्यै, शक्त्यग्र्याय, श्रियै, नारदाय, देवर्षिराजे, पाण्डवाग्र्याय, अर्जुनाय, वादाय, प्रवा-

दराजे, पवनाय, पवनेशानाय, वरुणाय, यादसांपतये, गंगायै, तीर्थोत्तमाय, द्यूताय, च्छलकाग्र्याय, वरौषधाय, अन्नाय, सुदर्शनाय, अस्त्राग्र्याय, वज्राय, प्रहरणोत्तमाय, उच्चैःश्रवसे, वाजिराजाय, ऐरावताय, इभेश्वराय, अरुन्धत्यै, एकपत्नीशाय, अश्वत्थाय, अशेषवृक्षराजे, अध्यात्मविद्यायै, विद्याग्र्याय, प्रणवाय, च्छन्दसांवराय, मेरवे, गिरिपतये, मार्गायै, मासाग्र्याय, कालसत्तमाय, दिनाद्यात्मने, पूर्वसिद्धाय, कपिलाय, सामवेदराजे, तार्क्ष्याय, खगेन्द्राय, ऋत्वग्र्याय, वसन्तायै, कल्पपादपाय, धातृश्रेष्ठाय, कामधेनवे, आर्तिघ्नाग्र्याय, सुहृत्तमाय, चिन्तामणये, गुरुश्रेष्ठाय, मात्रे, हिततमाय, पित्रे, सिंहाय, मृगेन्द्राय, नागेन्द्राय, वासुकये, नृवराय, नृपाय, वर्णेशाय, ब्राह्मणाय, चेतसे, "तेजोसि" ॐकरणाग्र्याय स्वाहा ॥१०००॥

ॐ श्रीमहादेव उवाच ॥ ॐ वासुदेवः परंब्रह्म परमात्मा परात्परः । परंधाम परंज्योतिः परंतत्त्वं परंपदम् ॥ परःशिवः परो ध्येयः परंज्ञानं परागतिः । परमार्थः परंश्रेयः परानन्दः परोदयः ॥ परोऽव्यक्तात्परंव्योम परर्द्धिः परमेश्वरः । निरामयो निर्विकारो निर्विकल्पो निराश्रयः ॥ निरञ्जनो निरालम्बो निर्लेपो निरवग्रहः । निर्गुणो निष्कलोऽनन्तोऽभयोऽचिन्त्योऽचलोऽच्युतः ॥ अतीन्द्रियोऽमितोऽपारोऽनीशोऽनीहोऽव्ययोऽक्षयः । सर्वज्ञः सर्वगः सर्वः सर्वदः सर्वभावनः ॥ सर्वशास्ता सर्वसाक्षी पूज्यः सर्वस्य सर्वदृक् । सर्वशक्तिः सर्वसारः सर्वात्मा सर्वतोमुखः ॥ सर्वावासः सर्वरूपः सर्वादिः सर्वदुःखहा । सर्वार्थः सर्वतोभद्रः सर्वकारणकारणम् ॥ सर्वातिशायकः सर्वा-

ध्यक्षः सर्वेश्वरेश्वरः । षड्विंशको महाविष्णुर्महागुह्यो महाविभुः ॥
नित्योदितो नित्ययुक्तो नित्यानन्दः सनातनः । मायापतिर्यो-
गपतिः कैवल्यपतिरात्मभूः ॥ जन्ममृत्युजरातीतः कालातीतो
भवातिगः । पूर्णः सत्यः शुद्धबुद्धस्वरूपो नित्यचिन्मयः ॥ यो-
गिप्रियो योगमयो भवबन्धैकमोचकः । पुराणपुरुषः प्रत्यक्चै-
तन्यः पुरुषोत्तमः ॥ वेदान्तवेद्यो दुर्ज्ञेयस्तापत्रयविवर्जितः ।
ब्रह्मविद्याश्रयोऽनघ्यर्ः स्वप्रकाशः स्वयंप्रभः ॥ सर्वोपेय उदा-
सीनः प्रणवः सर्वतः समः । सर्वानवद्यो दुष्प्राप्यस्तुरीयस्तमसः
परः ॥ कूटस्थः सर्वसंश्लिष्टो वाङ्मनोगोचरातिगः । सङ्कर्षणः
सर्वहरः कालः सर्वभयङ्करः ॥ अनुल्लङ्घ्यः सर्वगतिर्महारुद्रो दु-
रासदः । मूलप्रकृतिरानन्दः प्रद्युम्नो विश्वमोहनः ॥ महामायो
विश्वबीजं परशक्तिः सुखैकभूः । सर्वकाम्योऽनन्तलीलः सर्वभू-
तवशङ्करः ॥ अनिरुद्धः सर्वजीवो हृषीकेशो मनस्पतिः । निरु-
पाधिप्रियो हंसोऽक्षरः सर्वनियोजकः ॥ ब्रह्मा प्राणेश्वरः सर्व-
भूतभृद्देहनायकः । क्षेत्रज्ञः प्रकृतिस्वामी पुरुषो विश्वसूत्रधृत् ॥
अन्तर्यामी त्रिधामाऽन्तःसाक्षी त्रिगुण ईश्वरः । योगगम्यः
पद्मनाभः शेषशायी श्रियःपतिः ॥ श्रीसदोपास्यपादाब्जोऽन-
न्तश्रीः श्रीनिकेतनः । नित्यंवक्षःस्थलस्थश्रीः श्रीनिधिः श्रीधरो
हरिः ॥ वश्यश्रीर्निश्चलश्रीदो विष्णुः क्षीराब्धिमन्दिरः । कौ-
स्तुभोद्भासितोरस्को माधवो जगदार्तिहा ॥ श्रीवत्सवक्षा निः-
सीमकल्याणगुणभाजनम् । पीताम्बरो जगन्नाथो जगत्त्राता
जगत्पिता ॥ जगद्बन्धुर्जगत्स्रष्टा जगद्धाता जगन्निधिः । जग-
देकस्फुरद्वीर्यो नाहंवादी जगन्मयः ॥ सर्वाश्चर्यमयः सर्वसि-
द्धार्थः सर्ववीरजित् । सर्वामोघोद्यमो ब्रह्मरुद्राद्युत्कृष्टचेतनः ॥

शम्भोः पितामहो ब्रह्मपिता शक्राद्यधीश्वरः । सर्वदेवप्रियः सर्वदेवमूर्तिरनुत्तमः ॥ सर्वदेवैकशरणं सर्वदेवैकदैवतम् । यज्ञभुग्यज्ञफलदो यज्ञेशो यज्ञभावनः ॥ यज्ञत्राता यज्ञपुमान्वनमाली द्विजप्रियः । द्विजैकमानदो विप्रकुलदेवोऽसुरान्तकः ॥ सर्वदुष्टान्तकृत्सर्वसज्जनानन्यपालकः । सप्तलोकैकजठरः सप्तलोकैकमण्डनम् ॥ सृष्टिस्थित्यन्तकृच्चक्री शार्ङ्गधन्वा गदाधरः । शङ्खभृन्नन्दकी पद्मपाणिर्गरुडवाहनः ॥ अनिर्देश्यवपुः सर्वपूज्यस्त्रैलोक्यपावनः । अनन्तकीर्तिर्निःसीमपौरुषः सर्वमङ्गलः ॥ सूर्यकोटिप्रतीकाशो यमकोटिदुरासदः । ब्रह्मकोटिजगत्स्रष्टा वायुकोटिमहाबलः ॥ कोटीन्दुजगदानन्दी शम्भुकोटिमहेश्वरः । कुबेरकोटिलक्ष्मीवाञ्छक्रकोटिविलासवान् ॥ कन्दर्पकोटिलावण्यो दुर्गाकोट्यरिमर्दनः । समुद्रकोटिगम्भीरस्तीर्थकोटिसमाह्वयः ॥ हिमवत्कोटिनिष्कम्पः कोटिब्रह्माण्डविग्रहः । कोट्यश्वमेधपापघ्नो यज्ञकोटिसमार्चनः ॥ स्वधाकोटिस्वास्थ्यहेतुः कामधुक्कोटिकामदः । ब्रह्मविद्याकोटिरूपः शिपिविष्टः शुचिश्रवाः ॥ विश्वम्भरस्तीर्थपादः पुण्यश्रवणकीर्तनः । आदिदेवो जगज्जैत्रो मुकुन्दः कालनेमिहा ॥ वैकुण्ठोऽनन्तमाहात्म्यो महायोगीश्वरोत्सवः । नित्यतृप्तो लसद्भावो निःशङ्को नरकान्तकः ॥ दीनानाथैकशरणं विश्वैकव्यसनापहः । जगत्कृपाक्षमो नित्यकृपालुः सज्जनाश्रयः ॥ योगीश्वरः सदोदीर्णो वृद्धिक्षयविवर्जितः । अधोक्षजो विश्वरेताः प्रजापतिशताधिपः ॥ शक्रब्रह्मार्चितपदः शम्भुब्रह्मोर्ध्वधामगः । सूर्यसोमेक्षणो विश्वभोक्ता सर्वस्य पारगः ॥ जगत्सेतुर्धर्मसेतुर्धरो विश्वधुरन्धरः । निर्ममोऽखिललोकेशो निःसङ्गोऽद्भुतभोगवान् ॥ वश्यमायो वश्यविश्वो विष्वक्सेनः

सुरोत्तमः । सर्वश्रेयस्पतिर्दिव्यानर्घभूषणभूषितः ॥ सर्वलक्षण-
लक्षण्यः सर्वदैत्येन्द्रदर्पहा । समस्तदेवसर्वस्वं सर्वदैवतनायकः ॥
समस्तदेवतादुर्गं प्रपन्नाशनिपञ्जरः । समस्तदेवकवचं सर्वदेव-
शिरोमणिः ॥ समस्तभयभिन्नामा भगवान्विष्टरश्रवाः । विभुः
सर्वहितोदर्को हतारिस्वगतिप्रदः ॥ सर्वदैवतजीवेशो ब्राह्मणा-
दिर्नियोजकः । ब्रह्मशम्भुपरार्ध्यायुर्ब्रह्मज्येष्ठः शिशुः स्वराट् ॥
विराट् भक्तपराधीनः स्तुत्यः स्तोत्रार्थसाधकः । परार्थकर्ता
कृत्यज्ञः स्वार्थकृत्यसदोज्झितः ॥ सदानवः सदाभद्रः सदा-
शान्तः सदाशिवः । सदाप्रियः सदातुष्टः सदापुष्टः सदार्चितः ॥
सदापूतः पावनाग्र्यो वेदगुह्यो वृषाकपिः । सहस्रनामा त्रियु-
गश्चतुर्मूर्तिश्चतुर्भुजः ॥ भूतभव्यभवन्नाथो महापुरुषपूर्वजः ।
नारायणो मुञ्जकेशः सर्वयोगविनिस्सृतः ॥ वेदसारो यज्ञसारः
सामसारस्तपोनिधिः । साध्यः श्रेष्ठः पुराणर्षिर्निष्ठा शान्तिः
परायणम् ॥ शिवत्रिशूलविध्वंसी श्रीकण्ठैकवरप्रदः । नरः कृष्णो
हरिर्धर्मनन्दनो धर्मजीवनः । आदिकर्ता सर्वसत्यः सर्वस्त्रीरत्नद-
र्पहा । त्रिकालजितकन्दर्प उर्वशीसृड्मुनीश्वरः ॥ आद्यः कवि-
र्हयग्रीवः सर्ववागीश्वरेश्वरः । सर्वदेवमयो ब्रह्मगुरुर्वागीश्वरी-
पतिः ॥ अनन्तविद्याप्रभवो मूलविद्याविनाशकः । सार्वज्ञदो
जगज्जाड्यनाशको मधुसूदनः । अनेकमन्त्रकोटीशः शब्दब्रह्मैक-
पारगः । आदिविद्वान्वेदकर्ता वेदात्मा श्रुतिपारगः ॥ ब्रह्मा-
र्थवेदाहरणः सर्वविज्ञानजन्मभूः । विद्याराजो ज्ञानमूर्तिर्ज्ञान-
सिन्धुरखण्डधीः । मत्स्यदेवो महाशृङ्गो जगद्बीजवहित्रधृत् ।
लीलाव्याप्ताखिलाम्बोधिश्चतुर्वेदप्रवर्तकः ॥ आदिकूर्मोऽखि-
लाधारस्तृणीकृतजगद्भरः । अमरीकृतदेवौघः पीयूषोत्पत्तिका-

रणम् । आत्माधारो धराधारो यज्ञाङ्गो धरणीधरः । हिरण्याक्षहरः पृथ्वीपतिः श्राद्धादिकल्पकः ॥ समस्तपितृभीतिघ्नः, समस्तपितृजीवनः । हव्यकव्यैकभुग्घव्यकव्यैकफलदायकः ॥ लोमान्तर्लीनजलधिः क्षोभिताशेषसागरः । महावराहो यज्ञघ्नध्वंसनो याज्ञिकाश्रयः ॥ नरसिंहो दिव्यसिंहः सर्वारिष्टार्तिदुःखहा । एकवीरोऽद्भुतबलो मन्त्रयन्त्रैकभञ्जनः ॥ ब्रह्मादिदुःसहज्योतिर्युगान्ताग्न्यतिभीषणः । कोटिवज्राधिकनखो जगद्दुष्प्रेक्ष्यमूर्तिधृत् ॥ मातृचक्रप्रमथनो महामातृगणेश्वरः । अचिन्त्यामोघवीर्याढ्यः समस्तासुरघस्मरः ॥ हिरण्यकशिपुच्छेदी कालसङ्कर्षणीपतिः । कृतान्तवाहनः सद्यः समस्तभयनाशनः ॥ सर्वविघ्नान्तकः सर्वसिद्धिदः सर्वपूरकः । समस्तपातकध्वंसी सिद्धमन्त्राधिकाह्वयः । भैरवेशो हरार्तिघ्नः कालकोटिदुरासदः । दैत्यगर्भस्राविनामा स्फुटब्रह्माण्डगर्जितः ॥ स्मृतमात्राखिलत्राताऽद्भुतरूपो महाहरिः । ब्रह्मचर्मशिरःपट्टी दिक्पालोर्ध्वाङ्गभूषणः ॥ द्वादशार्कशिरोदामा रुद्रशीर्षैकनूपुरः । योगिनीग्रस्तगिरिजात्राता भैरवतर्जकः ॥ वीरचक्रेश्वरोऽत्युग्रो यमारिः कालशम्बरः । क्रोधेश्वरो रुद्रचण्डीपरिवारादिदुष्टभुक् ॥ सर्वाक्षोभ्यो मृत्युमृत्युः कालो मृत्युनिवर्तकः । असाध्यसर्वरोगघ्नः सर्वदुर्ग्रहसौम्यकृत् ॥ गणेशकोटिदर्पघ्नो दुःसहाशेषगोत्रहा । देवदानवदुर्दर्शो जगद्भयदभीषकः ॥ समस्तदुर्गतित्राता जगद्भक्षकभक्षकः । उग्रशोऽम्बरमार्जारः कालमूषकभक्षकः ॥ अनन्तायुधदोर्दण्डो नृसिंहो वीरभद्रजित् । योगिनीचक्रगुह्येशः शक्रारिपशुमांसभुक् ॥ रुद्रो नारायणो मेषरूपशङ्करवाहनः । मेषरूपशिवत्राता दुष्टशक्तिसहस्रभुक् ॥ तुलसीवल्लभो वीरो

वामाचारोऽखिलेष्टदः । सदाशिवः शिवारूढो भैरवैककपाल-
भृत् ॥ झिल्लीचक्रेश्वरः शक्रदिव्यमोहनरूपदः । गौरीसौभाग्यदो
मायानिधिर्मायाभयापहः ॥ ब्रह्मतेजोमयो ब्रह्म श्रीमयश्च त्रयी-
मयः । सुब्रह्मण्यो बलिध्वंसी वामनोऽदितिदुःखहा ॥ उपेन्द्रो
नृपतिर्विष्णुः कश्यपान्वयमण्डनः । बलिस्वाराज्यदः सर्वदेव-
विप्रान्नदोऽच्युतः । उरुक्रमस्तीर्थपादस्त्रिपदश्च त्रिविक्रमः । व्यो-
मपादः स्वपादाम्भःपवित्रितजगत्त्रयः ॥ ब्रह्मेशाद्यभिवन्द्यां-
घ्रिर्द्रुतधर्माङ्घ्रिधावनः । अचिन्त्याद्भुतविस्तारो विश्ववृक्षो महा-
बलः ॥ राहुमूर्धपराङ्गच्छिद्भृगुपत्नीशिरोहरः । पापत्रस्तः स-
दापुण्यो दैत्याशानित्यखण्डनः ॥ पूरिताखिलदेवाशो विश्वा-
र्थैकावतारकृत् । स्वमायानित्यगुप्तात्मा भक्तचिन्तामणिः सदा ॥
वरदः कार्तवीर्यादिराजराज्यप्रदोऽनघः । विश्वश्लाघ्योऽमिता-
चारो दत्तात्रेयो मुनीश्वरः ॥ परशक्तिसदाश्लिष्टो योगानन्दस-
दोन्मदः । समस्तेन्द्रारितेजोहृत्परमामृतपद्मपः ॥ अनसूयागर्भ-
रत्नं भोगमोक्षसुखप्रदः । जमदग्निकुलादित्यो रेणुकाद्भुतशक्ति-
कृत् ॥ मातृहत्यादिनिर्लेपः स्कन्दजिद्विप्रराज्यदः । सर्वक्षत्रा-
न्तकृद्वीरदर्पहा कार्तवीर्यजित् ॥ सप्तद्वीपवतीदाता शिवाचार्य-
यशःप्रदः । भीमः परशुरामश्च शिवाचार्यैकविश्वभूः ॥ शिवा-
खिलज्ञानकोशो भीष्माचार्योऽग्निदैवतः । द्रोणाचार्यगुरुर्विश्व-
जैत्रधन्वा कृतान्तजित् ॥ अद्वितीयतपोमूर्तिर्ब्रह्मचर्यैकदक्षिणः ।
मनुः श्रेष्ठः सतांसेतुर्महीयान्वृषभो विराट् ॥ आदिराजः क्षि-
तिपिता सर्वरत्नैकदोहकृत् । पृथुर्जन्माद्येकदक्षो गीःश्रीकीर्तिस्व-
यंवृतः ॥ जगद्वृत्तिप्रदश्चक्रवर्तिश्रेष्ठोऽद्वयास्त्रधृत् । सनकादिमु-
निप्राप्यभगवद्भक्तिवर्धनः । वर्णाश्रमादिधर्माणां कर्ता धर्मप्रव-

र्तकः ॥ सूर्यवंशध्वजो रामो राघवः सद्गुणार्णवः ॥ काकुत्स्थो
वीरराडार्यराजो धर्मधुरन्धरः । नित्यस्वस्थाशयः सर्वभद्रग्राही
शुभैकदृक् ॥ नवरत्नं रत्नगर्भो धर्माध्यक्षो महानिधिः । सर्वश्रे-
ष्ठाश्रयः सर्वशस्त्रास्त्रग्रामवीर्यवान् ॥ जगद्वशी दाशरथिः सर्व-
रत्नाश्रयो नृपः । समस्तधर्मसूः सर्वधर्मद्रष्टाऽखिलार्तिहृत् ॥ अ-
तीन्द्रो ज्ञानविज्ञानपारदृश्वा क्षमाम्बुधिः । सर्वप्रकृष्टः शिष्टेष्टो
हर्षशोकाद्यनाकुलः ॥ पित्राज्ञात्यक्तसाम्राज्यः सपत्नोदयनि-
र्भयः । गुहादेशार्पितैश्वर्यः शिवस्पर्धाजटाधरः ॥ चित्रकूटाप्तर-
त्नाद्रिर्जगदीशो वनेचरः । यथेष्टामोघसर्वास्त्रो देवेन्द्रतनया-
क्षिहा ॥ ब्रह्मेन्द्रादिनतैषीको मारीचघ्नो विराधहा । ब्रह्मशापह-
ताशेषदण्डकारण्यपावनः ॥ चतुर्दशसहस्रोग्ररक्षोघ्नैकशरैककृत् ।
खरारिस्त्रिशिरोहन्ता दूषणघ्नो जनार्दनः ॥ जटायुषोऽग्निगति-
दोऽगस्त्यः सर्वस्वपात्रराट् । लीलाधनुष्कोट्यपास्तदुन्दुभ्यस्थि-
महाचयः ॥ सप्ततालव्यधाकृष्टध्वस्तपातालदानवः । सुग्रीवरा-
ज्यदोऽहीनमनसैवाभयप्रदः ॥ हनुमद्रुद्रमुख्येशः समस्तकपिदे-
हभृत् । सनागदैत्यबाणैकव्याकुलीकृतसागरः ॥ सम्लेच्छको-
टिबाणैकशुष्कनिर्दग्धसागरः । समुद्राद्भुतपूर्वैकबद्धसेतुर्यशो-
निधिः ॥ असाध्यसाधको लङ्कासमूलोत्कर्षदक्षिणः । वरदृप्त-
जगच्छल्यपुलस्त्यकुलकृन्तनः ॥ रावणिघ्नः प्रहस्तच्छित्कुम्भक-
र्णभिदुग्रहा । रावणैकशिरश्छेत्ता निःशङ्केन्द्रैकराज्यदः ॥ स्व-
र्गास्वर्गत्वविच्छेदी देवेन्द्रानिन्द्रताहरः । रक्षोदेवत्वहृद्धर्माधर्म-
त्वघ्नः पुरुष्टुतः । नतिमात्रदशास्यारिदत्तराज्यो विभीषणः ।
स्वधावृष्टिमृताशेषस्वसैन्योज्जीवनैककृत् ॥ देवब्राह्मणनामैक-
धाता सर्वामरार्चितः । ब्रह्मसूर्येन्द्ररुद्रादिवन्द्यार्पितसतीप्रियः ॥

अयोध्याखिलराज्याग्र्यः सर्वभूतमनोहरः । स्वामितुल्यकृपादण्डो हीनोत्कृष्टैक[६८०]सत्प्रियः ॥ श्वपक्ष्यादिन्यायदर्शी हीनार्थाधिकसाधकः । वधव्याधानुचितकृत्तारकोऽखिलतुल्यकृत् ॥ पार्वत्यधिकमुक्तात्मा प्रियात्यक्तस्मरारिजित् । साक्षात्कुशलवच्छद्मेन्द्राग्नितातोऽपराजितः ॥ कौसलेन्द्रो वीरबाहुः[९०] सत्यार्थत्यक्तसोदरः । शरसन्धाननिर्धूतधरणीमण्डलो जयः ॥ ब्रह्मादिकाम्यसान्निध्यसनाथीकृतदैवतः । ब्रह्मलोकाप्तचण्डलाद्यशेषप्राणिसार्थपः ॥ स्वर्नीतगदभाश्वादिस्थिरायोध्यावनैककृत् । रामद्वितीयः सौमित्रिर्लक्ष्मणः प्रहतेन्द्रजित् ॥ विष्णुभक्तांशरामाङ्घ्रिपादुकाराज्यनिर्वृतः । भरतो, सह्यगन्धर्वकोटिघ्नो लवणान्तकः ॥ शत्रुघ्नो वैद्यराडायुर्वेदराडोषधीपतिः । नित्यामृतकरो धान्वन्तरिर्यज्ञो जगद्धरः ॥ सूर्यारिघ्नः सुराजीवो दक्षिणेशो द्विजप्रियः छिन्नमूर्धापदेशार्कः शेषाङ्गस्थापितामरः ॥ विश्वार्थाशेषरुद्रार्थशिरच्छेदाक्षताकृतिः[७००] । वाजपेयादिनामाऽग्निर्वेदधर्मपरायणः ॥ श्वेतद्वीपपतिः साङ्ख्यप्रणेता सर्वसिद्धराट् । विश्वप्रकाशितज्ञानयोगो मोहतमिस्रहा ॥ योगस्वामी ध्यानभङ्गसर्ग[१०]रात्मजभस्मकृत् । धर्मो वृषेन्द्रः सुरभीपतिः शुद्धात्मभावितः ॥ शम्भुत्रिपुरदाहैकस्थैर्यविश्वरथोद्वहः । भक्तशम्भुजितो दैत्यामृतवापीसमस्तपः ॥ महाप्रलयविश्वैकद्वितीयोऽखिलनागराट् । शेषदेवः[२०] सहस्राक्षः सहस्रास्यशिरोभुजः ॥ फणामणिकणाकारयोजिताब्ध्यम्बुदक्षितिः । कालाग्निरुद्रो जनको मुसलास्त्रो हलायुधः ॥ नीलाम्बरो वारुणीशो मनोवाक्कायदोषहा[३०] । असन्तोषाद्दृष्टिमात्रपातितैकदशाननः ॥ बलिसंयमनो घोरो रौहिणीयः प्रलम्बहा । मुष्टिकघ्नो द्विविदहा कालिन्दीकर्षणो बलः ॥ रेवतीरमणः

पूर्वभक्तिखेदाच्युताग्रजः । देवकीवसुदेवाह्वकश्यपादितिनन्दनः ॥ वार्ष्णेयः सात्वतांश्रेष्ठो शौरिर्यदुकुलोद्वहः । नराकृतिः परंब्रह्म सव्यसाचिवरप्रदः ॥ ब्रह्मादिकाम्यलालित्यजगदाश्चर्यशैशवः । पूतनाघ्नः शकटभिद्यमलार्जुनभञ्जनः ॥ वातासुरारिः केशिघ्नो धेनुकारिर्गवीश्वरः । दामोदरो गोपदेवो यशोदानन्दकारकः ॥ कालीयमर्दनः सर्वगोपगोपीजनप्रियः । लीलागोवर्धनधरो गोविन्दो गोकुलोत्सवः ॥ अरिष्टमथनः कामोन्मत्तगोपीविमुक्तिदः । सद्यःकुवलयापीडघाती चाणूरमर्दनः ॥ कंसारिरुग्रसेनादिराज्यव्यापारितामरः । स्वधर्माङ्कितभूलोको जरासन्धबलान्तकः ॥ त्यक्तभग्नजरासन्धो भीमसेनयशःप्रदः । सान्दीपनिमृतापत्यदाता कालान्तकादिजित् ॥ समस्तनरकत्राता सर्वभूपतिकोटिजित् । रुक्मिणीरमणो रुक्मिशासनो नरकान्तकृत् ॥ समस्तसुन्दरीकान्तो मुरारिर्गरुडध्वजः । एकाकिजितरुद्रार्कमरुदाद्यखिलेश्वरः ॥ देवेन्द्रदर्पहा कल्पद्रुमालङ्कृतभूतलः । बाणबाहुसहस्रजिन्नन्द्यादिगणकोटिजित् ॥ लीलाजितमहादेवो महादेवैकपूजितः । इन्द्रार्थार्जुननिर्भङ्गजयदः पाण्डवैकधृत् ॥ काशिराजशिरच्छेत्ता रुद्रशक्त्येकमर्दनः । विश्वेश्वरप्रसादाढ्यः काशिराजसुतार्दनः ॥ शम्भुप्रत्याज्ञाविध्वंसी काशीनिर्दग्धनायकः । काशीशो गणकोटिघ्नो लोकशिक्षाद्विजार्चकः ॥ युवतीव्रतपो वश्यः पुराशिववरप्रदः । शङ्करैकप्रतिष्ठाधृत्स्वांशशङ्करपूजकः ॥ शिवकन्याव्रतपतिः कृष्णरूपशिवारिहा । महालक्ष्मीवपुर्गौरीत्राता वेदलवित्रहा ॥ स्वधाममुचुकुन्दैकनिष्कालयवनेष्टकृत् । यमुनापातिरानीतपरिलीनद्विजात्मजः ॥ श्रीदामरङ्कभक्तार्थभूम्यानीतेन्द्रवैभवः ॥ दुर्वृत्तशिशुपालादिमु-

क्तिदो द्वारकेश्वरः । आचण्डालादिकप्राप्यद्वारकानिधिकोटिकृत् ॥ अक्रूरोद्धवमुख्यैकभक्तस्वच्छन्दमुक्तिदः । सबालस्त्रीजलक्रीडामृतवापीकृतार्णवः ॥ ब्रह्मास्त्रदग्धगर्भस्थपरीक्षिज्जीवनैककृत् । परिलीनद्विजसुतानीतार्जुनमदापहः ॥ गूढमुद्राकृतिध्वस्तभीष्माद्यखिलकौरवः । पार्थार्थखण्डिताशेषदिव्यास्त्रः पार्थमोहभित् ॥ गर्भशापच्छलध्वस्तयादवोर्वीभरापहः । जराव्याधारिगतिदः स्मृतमात्राखिलेष्टदः ॥ कामदेवो रतिपतिर्मन्मथः शम्बरान्तकः । अनङ्गजितगौरीशो रतिकान्तः सदीप्सितः ॥ पुष्पेषुर्विश्वविजयी स्मरः कामेश्वरीप्रियः । उषापतिर्विश्वकेतुर्विश्वतृप्तोऽधिपूरुषः ॥ चतुरात्मा चतुर्वर्णश्चतुर्युगविधायकः । चतुर्भेदैकविश्वात्मा सर्वोत्कृष्टांशकोटिसूः ॥ आश्रमात्मा पुराणर्षिर्व्यासः शाखासहस्रकृत् । महाभारतनिर्माता कवीन्द्रो बादरायणः ॥ कृष्णद्वैपायनः सर्वपुरुषार्थैकबोधकः । वेदान्तकर्ता ब्रह्मैकव्यञ्जकः पूरुवंशकृत् ॥ बुद्धो ध्यानजिताशेषदेवदेवो जगत्प्रियः । निरायुधजगज्जैत्रः श्रीघनो दुष्टमोहनः ॥ दैत्यवेदबहिष्कर्ता वेदार्थश्रुतिगोपकः । शुद्धोदनिर्नष्टदिष्टसुखदः सदसत्पतिः ॥ यथायोग्याखिलकृपः सर्वशून्योऽखिलेष्टदः । चतुष्कोटिपृथक्तत्त्वं प्रज्ञापारमितेश्वरः ॥ पाषाणश्रुतिमार्गेशः पाषण्डश्रुतिगोपकः । कल्की विष्णुयशःपुत्रः कलिकालविलोपकः ॥ समस्तम्लेच्छदुष्टघ्नः सर्वशिष्टद्विजातिकृत् । सत्यप्रवर्तको देवद्विजदीर्घक्षुधापहः ॥ अश्ववारादिरेवान्तःपृथ्वीदुर्गतिनाशनः । सद्यः क्ष्मानन्तलक्ष्मीकृन्नष्टनिःशेषधर्मकृत् ॥ अनन्तस्वर्णयागैकहेमपूर्णाखिलद्विजः । असाध्यैकजगच्छास्ता विश्ववन्द्यजयध्वजः ॥ आत्मा तत्त्वाधिपः कर्तृश्रेष्ठो विधिरुमापतिः ।

भर्तृश्रेष्ठः प्रजेशाग्र्यो मरीचिर्जनकाग्रणीः ॥ कश्यपो देवराडिन्द्रः प्रह्लादो दैत्यराट् शशी । नक्षत्रेशो रविस्तेजःश्रेष्ठः शुक्रः कवीश्वरः ॥ महर्षिराड्भृगुर्विष्णुरादित्येशो बली सुराट् । वायुर्वह्निः शुचिश्रेष्ठः शङ्करो रुद्रराड्गुरुः ॥ विदुत्तमश्चित्ररथो गन्धर्वाग्र्योऽक्षरोत्तमः । वर्णादिरग्र्यः स्त्रीगौरीशक्त्यग्र्यः श्रीश्च नारदः ॥ देवर्षिराड्पाण्डवाग्र्योऽर्जुनो वादः प्रवादराट् । पवनः पवनेशानो वरुणो यादसांपतिः ॥ गङ्गातीर्थोत्तमो द्यूतं च्छलकाग्र्यं वरौषधम् । अन्नं सुदर्शनोऽस्त्राग्र्यं वज्रं प्रहरणोत्तमम् ॥ उच्चैःश्रवा वाजिराज ऐरावत इभेश्वरः । अरुन्धत्येकपत्नीशो ह्यश्वत्थोऽशेषवृक्षराट् ॥ अध्यात्मविद्या विद्याग्र्यः प्रणवश्छन्दसांवरः । मेरुर्गिरिपतिर्मार्गो मासाग्र्यः कालसत्तमः । दिनाद्यात्मा पूर्वसिद्धः कपिलः सामवेदराट् । तार्क्ष्यः खगेन्द्र ऋत्वग्र्यो वसन्तः कल्पपादपः । धातृश्रेष्ठः कामधेनुरार्तिघ्नाग्र्यः सुहृत्तमः । चिन्तामणिर्गुरुश्रेष्ठो माता हिततमः पिता ॥ सिंहो मृगेन्द्रो नागेन्द्रो वासुकिर्नृवरो नृपः । वर्णेशो ब्राह्मणश्चेतः करणाग्र्यं नमोनमः ॥

इत्येतद्वासुदेवस्य विष्णोर्नामसहस्रकम् । सर्वापराधशमनं परं भक्तिविवर्धनम् ॥ अक्षयब्रह्मलोकादिसर्वस्वर्गैकसाधनम् । विष्णुलोकैकसोपानं सर्वदुःखविनाशनम् ॥ समस्तसुखदं सद्यः परं निर्वाणदायकम् । कामक्रोधादिनिःशेषमनोमलविशोधनम् ॥ शान्तिदं पावनं नृणां महापातकिनामपि । सर्वेषां प्राणिनामाशु सर्वाभीष्टफलप्रदम् ॥ समस्तविघ्नशमनं सर्वारिष्टविनाशनम् । घोरदुःखप्रशमनं तीव्रदारिद्र्यनाशनम् ॥ ऋणत्रयापहं गुह्यं धनधान्ययशस्करम् । सर्वैश्वर्यप्रदं सर्वसिद्धिदं सर्वधर्मदम् ॥ तीर्थ-

यज्ञतपोदानव्रतकोटिफलप्रदम् । जगज्जाड्यप्रशमनं सर्वविद्याप्रवर्तकम् ॥ राज्यदं भ्रष्टराज्यानां रोगिणां सर्वरागनुत् । वन्ध्यानां सुतदं चासुक्षीणानां जीवितप्रदम् ॥ भूतग्रहविषध्वंसि ग्रहपीडाविनाशनम् । मङ्गल्यं पुण्यमायुष्यं श्रवणात्पठनाज्जपात् ॥ सकृदस्याखिला वेदाः साङ्गा मन्त्राश्च कोटिशः । पुराणशास्त्रस्मृतयः श्रुताः स्युः पठितास्तथा ॥ यस्त्वस्यैकाक्षरं श्लोकं पादं वा पठति प्रिये । नित्यं सिद्ध्यति सर्वेष्टमचिरात्किमुताखिलम् ॥ नानेन सदृशं सद्यःप्रत्ययः सर्वकर्मसु । इदं भद्रे त्वया गोप्यं पाठ्यं स्वार्थैकसिद्धये ॥ नावैष्णवाय दातव्यं विकल्पोपहतात्मने । भक्तिश्रद्धाविहीनाय विष्णुसामान्यदर्शिने ॥ देयं पुत्राय शिष्याय सुहृदे हितकाम्यया । मत्प्रसादादृते नेदं ग्रहीष्यन्त्यल्पमेधसः ॥ कलौ च सद्यः फलदं पापहृत्पार्वति प्रिये । लोकानां भाग्यहीनानां येन दुःखं विनश्यति ॥ द्वित्रेषु वैष्णवेष्वेतदार्यावर्ते भविष्यति । नास्ति विष्णोः परं सत्यं नास्ति विष्णोः परं पदम् ॥ नास्ति विष्णोः परं ज्ञानं नास्ति मोक्षमवैष्णवम् । नास्ति विष्णोः परं स्थानं नास्ति विष्णोः परं तपः ॥ नास्ति विष्णोः परं ध्यानं नास्ति मन्त्रमवैष्णवम् । किं तस्य बहुभिर्मन्त्रैः शास्त्रैः किं बहुविस्तरैः ॥ वाजपेयसहस्रैस्तु भक्तिर्यस्य जनार्दने । सर्वतीर्थमयो विष्णुः सर्वशास्त्रमयः प्रभुः ॥ सर्वक्रतुमयो विष्णुः सत्यं सत्यं वदाम्यहम् । आब्रह्मसारसर्वस्वं सत्यमेतन्मयोदितम् ॥ श्रीपार्वत्युवाच ॥ धन्यास्म्यऽनुगृहीतास्मि कृतार्थास्मि जगत्प्रभो । यन्मयेदं श्रुतं स्तोत्रं त्वद्रहस्यं सुदुर्लभम् ॥ अहो बत महत्कष्टं समस्तसुखदे हरौ । विद्यमानेऽपि सर्वेशे मूढः क्लिश्यति संसृतौ ॥ यमुद्दिश्य रमानाथं

महेशोपि दिगम्बरः । जटी भस्मानुलिप्ताङ्गस्तपस्वी वीक्षते जनैः ॥ ततोऽधिकोस्ति को देवो लक्ष्मीकान्तान्मधुद्विषः । यत्त्वं चिन्त्यते नित्यं त्वया योगीश्वरेण हि ॥ ततः परं किमधिकं पदं श्रीपुरुषोत्तमात् । तमवज्ञाय किं मूढा भजन्ते ज्ञानमानिनः । मुषितास्मि त्वया नाथ चिरं यदयमीश्वरः । प्रकाशितो न मे यस्मात्त्वदाद्या दिव्यशक्तयः ॥ अहो सर्वेश्वरो विष्णुः सर्वदेवोत्तमोत्तमः । भवदादिगुरुर्मूढैः सामान्य इव वीक्ष्यते ॥ महीयसां च माहात्म्यं भजमानान्भजन्ति ते । द्विषतोपि तथा पापानुपेक्ष्यन्ते क्षमान्विताः । मयापि बाल्ये स्वपितुः प्रजा दृष्ट्वा बुभुक्षिताः । दुःखादशक्ताः संपोष्टुं श्रिया पुष्टास्तु ताः पुरा ॥ तया संविहिताभिश्च मुनिभिर्भवदादयः । विलसन्ति सशक्राद्याः ससुहृन्मित्रबान्धवाः ॥ तया विना क्व देवत्वं कैश्वर्यं क्व परिग्रहः । सर्वे भजन्ति जीवन्तो यातनास्विव संस्थिताः ॥ तामृते नैव धर्मार्थौ काममोक्षौ न दूरतः । क्षुधितानां दुर्गतानां कुतो योगसमाधयः ॥ सा च संसारसारैका सर्वलोकैकनायिका । कमला वशगा यस्य त्यक्त्वा त्वामपि शङ्कर ॥ अनौद्धत्येन शौचेन रूपेणार्जवसम्पदा । सर्वातिशयवीर्येण सम्पूर्णस्य महात्मनः ॥ कस्तेन तुल्यतामेति देवदेवेन विष्णुना । यस्यांशांशावतारेण विना सद्यो विलीयते ॥ जगदेतत्तथाप्याहुर्दोषायैतद्विमोहितः । नास्य जन्म नवा मृत्युर्न प्राप्यं स्वार्थ एव वा ॥ कामाद्यासक्तचित्तत्वात्किन्तु सर्वेश्वर प्रभो । तन्मयत्वात्प्रमादाद्वा शक्नोमि पठितुं न चेत् ॥ विष्णोर्नामसहस्रं तत्प्रत्यहं वृषभध्वज । नाम्नैकेन तु येन स्यात्तत्फलं ब्रूहि मे प्रभो ॥ श्रीमहादेव उवाच ॥ रकारादीनि नामानि शृ-

व्रतो मम पार्वति । मनः प्रसन्नतामेति रामनामाभिशङ्कया ॥ रमन्ते योगिनो यत्र सदानन्दे चिदात्मनि । इति रामपदेनासौ परं ब्रह्माभिधीयते ॥ श्रीराम रामरामेति रमे रामे मनोरमे । सहस्रनाम तत्तुल्यं रामनाम वरानने ॥ इति श्रीपद्मपुराणे पार्वतीपरमेश्वरसंवादे परमरहस्ये श्रीवासुदेवनामसहस्रस्तोत्रं सम्पूर्णम् ॥

अथ गोविन्दाष्टकम् ॥

ॐसत्यं ज्ञानमनन्तं नित्यमनाकाशं परमाकाशं, गोष्ठप्राङ्गणरिङ्गणलोलमनायासं परमायासम् । मायाकल्पितनानाकारमनाकारं भुवनाकारं, क्ष्मामानाथमनाथं प्रणमत गोविन्दं परमानन्दम् ॥ १ ॥ मृत्स्नामत्सीहेति यशोदाताडनशैशवसन्त्रासं, व्यादितवक्त्रालोकितलोकालोकचतुर्दशलोकालिम् । लोकत्रयपुरमूलस्तम्भं लोकालोकमनालोकं लोकेशं परमेशं प्रण० ॥ २ ॥ त्रैविष्टपरिपुवीरघ्नं क्षितिभारघ्नं भवरोगघ्नं, कैवल्यं नवनीताहारमनाहारं भुवनाहारम् । वैमल्यस्फुटचेतोवृत्तिविशेषाभासमनाभासं, शैवं केवलशान्तं प्रणमत० ॥ ३ ॥ गोपालं प्रभुलीलाविग्रहगोपालं कुलगोपालं, गोपीखेलनगोवर्धनधृतिलीलालालितगोपालम् । गोभिर्निगदितगोविन्दस्फुटनामानं बहुनामानं, गोधीगोचरदूरं प्रण० ॥ ४ ॥ गोपीमण्डलगोष्ठीभेदं भेदावस्थमभेदाभं, शश्वद्गोखुरनिर्धूतोद्धतधूलीधूसरसौभाग्यम् । श्रद्धाभक्तिगृहीतानन्दमचिन्त्यं चिन्तितसद्भावं चिन्तामणिमहिमानं प्रण० ॥ ५ ॥ स्नानव्याकुलयोषिद्वस्त्राण्यादायागमुपारूढं, व्यादित्सन्तीरथ दिग्वस्त्रा वस्त्रं दातुमुपाकर्षन्तं ताः । निर्धूतद्वयशोकविमोहं बुद्धं बुद्धेरन्तःस्थं सत्तामात्रशरीरं प्रणमत० ॥ ६ ॥ कान्तं कारणकारणमादि-

मनादिं कालघनाभासं, कालिन्दीगतकालियशिरसि नृत्यन्तं मुहुर्नृत्यन्तम् । कालं कालकलातीतं कलिताशेषं कलिदोषघ्नं कालत्रयगतिहेतुं प्रण० ॥ ७ ॥ वृन्दावनभुवि वृन्दारकगणवृन्दाराधितवन्द्येहं कुन्दाभामलमन्दस्मेरसुधानन्दं सुहृदानन्दम् । वन्द्याशेषमहामुनिमानसवन्द्यानन्दपदद्वन्द्वं, वन्द्याशेषगुणाब्धिं, प्र० ॥८॥ गोविन्दाष्टकमेतदधीते गोविन्दार्पितचेता यो, गोविन्दाच्युतमाधव विष्णो ! गोकुलनायक कृष्णेति । गोविन्दाङ्घ्रिसरोजध्यानसुधाजलधौतसमस्ताघो, गोविन्दं परमानन्दामृतमन्तःस्थं समभ्येति ॥९॥ इति श्रीशङ्कराचार्यकृतं गोविन्दाष्टकम् ॥

अथ श्रीकृष्णलीला ।

ॐ निगमतरोः प्रतिशाखं मृगितं च मया परंब्रह्म । मिलितमिदानीमङ्के गोकुलपङ्केरुहाक्षीणाम् ॥ १ ॥ तप्तं तपोभिरन्यैः फलितं च तद्गोपबालानाम् । आसां यत्कुचकुम्भे नीलनिचोलायते परंब्रह्म ॥२॥ श्रुतिमपरे स्मृतिमपरे भारतमन्ये भजन्तु भवभीताः । अहमपि नन्दं वन्दे यस्यालिन्दे परंब्रह्म ॥ ३ ॥ किं कथयामः कस्मै कस्य मनः प्रत्ययमाधत्ते । रमयति गोपवधूटीकुञ्जकुटीरे परंब्रह्म ॥ ४ ॥ नीतं नीतं नवनवनीतं केन च पीतं पयः क मे मुरली । इति समुदीर्य लुठन्तं भूमौ बालं नमामि गोपालम् ॥ ५ ॥ पश्यत बलमबलानामनाविले हृद्बिले बबन्धुर्याः । तनुदृष्टिपातरश्म्याऽकृष्टममूर्तं परंब्रह्म ॥ ६ ॥ एतत्त्वामहमर्थयामि सततं रे चित्त चिन्तातुर, मा चिन्तां कुरु चञ्चलेषु विषयेष्वागारदारादिषु । गायन्तं यमुनातटद्रुमतले नीलाम्बुदश्यामलं गोपालं वनमालिनं कमलिनं नन्दात्मजं चिन्तय ॥ ७ ॥ ध्यानाभ्यासवशीकृतेन मनसा तन्निर्गुणं

निष्क्रियं ज्योतिः किञ्चन योगिनो यदि परं पश्यन्ति पश्यन्तु ते । अस्माकं तु तदेव लोचनचमत्काराय भूयाच्चिरं कालिन्दी-पुलिनेषु तत्किमपि यन्नीलं तमो धावति ॥८॥ इति कृष्णलीला ॥

शिवस्तोत्रम्

ॐ विश्वेश्वराय नरकार्णवतारणाय, ज्ञानप्रदाय करुणामृतसागराय । कर्पूरकुन्दधवलेन्दुजटाधराय, दारिद्र्यदुःखदहनाय नमः शिवाय ॥१॥ गौरीप्रियाय निशिराजकलाधराय, लोकान्तकाय भुजगाधिपकङ्कणाय । गङ्गाधराय जलदानवमर्दनाय दारिद्र्यदुःखदहनाय नमः शिवाय ॥ २ ॥ भानुप्रियाय भवसागरनाशनाय कामान्तकाय कमलाप्रियपूजिताय । नेत्रत्रयाय शुभलक्षणलक्षिताय दारिद्र्य० ॥ ३ ॥ पञ्चाननाय फणिराजविभूषणाय स्वर्गापवर्गफलदाय विभूतिदाय । हैमांशुकाय भवनत्रयवन्दिताय दारिद्र्य० ॥ ४ ॥ भक्तिप्रियाय भवरोगभयापहाय दिव्याय दिव्यवसनाय गुणार्णवाय । तेजोमयाय सकलार्थदसंस्थिताय दारिद्र्य० ॥५॥ रामप्रियाय रघुनाथवरप्रदाय नाथप्रियाय नगराजसुताप्रियाय । पुण्याय पुण्यचरिताय सुरार्चिताय दारिद्र्य० ॥६॥ चर्माम्बराय चितिभस्मविलेपनाय भालेक्षणाय मणिकुण्डलमण्डिताय । मञ्जीरपादयुगलाय वृषध्वजाय दारिद्र्य०॥७॥ मुक्ताय यज्ञफलदाय गणेश्वराय गीतप्रियाय वृषभेश्वरवाहनाय । मातङ्गचर्मवसनाय महेश्वराय दारिद्र्य० ॥ ८ ॥ वसिष्ठेन कृतं स्तोत्रं सर्वरोगनिकृन्तनम् । सर्वकामप्रदं नृणां हत्याकोटिविनाशनम् ॥ ९ ॥ ब्रह्मघ्नो वा सुरापो वा स्त्रीहन्तागुरुतल्पगः । यः पठेच्छिवसान्निध्यं शिवसायुज्यमाप्नुयात् ॥ इति वसिष्ठकृतं शिवस्तोत्रम् ॥

हमारे क्रेयपुस्तक मिलने का पता—

पं० केशवभट्ट ज्योतिषी पाठशाला टीचर, जिल्ला रैणावारी, महल्ला भाग ज्योगीलङ्कार कश्मीर—श्रीनगर.

क्रेयपुस्तकसूची	मूल्य
(१) नित्यकर्मविधिः (शिक्षा-स्नानविधि-सन्ध्योपासना-नैवेद्यमंत्र-भोजनविधि-पञ्चायतनपूजा-पञ्चगव्यविधि-गुरु-गायत्री-सरस्वती-गौरी-मुकुन्दमालादिस्तोत्रात्मकः)	।)
(२) नित्यकर्मविधिः (स्नान-सन्ध्या-नैवेद्य-भोजन-पञ्च-गव्यादिविध्यात्मकः)	≡)
(३) कर्मकाण्डपुस्तकं (सांवत्सरिकपितृकर्मोपयोगि) ...	।।।=)
(४) वेदकल्पद्रुमः (हवनक्रियोपयोगी—) ...	१।)
(५) मेखलापुस्तकं (ऋचक-विवाह-मेखला-अग्निकुण्डपूजा-नान्दीश्राद्ध-इहकेलि-कन्यासंस्कारात्मकम्)	१।।)
(६) शिवपूजा (बहुरूपगर्भ-महिम्नःपार-शिवकवच-निर्वाण-चामर-क्षमापनादिस्तोत्र दीनाक्रन्द-शिवपूजा-गणेश-स्तवराजात्मिका)	।=)
(७) गणेशदुर्गास्तोत्रावली (गणेशस्तोत्रत्रय-गणपतिविद्या-रत्नमाला—शारिका—ब्राह्मीविद्यात्मिका)	।-)
